

מגילת רות: מנהיגים ומושגים

א. הקדמה: "ויהי בימי שפט השופטים"

(1) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י עמוד ב

אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן: דבר זה מסורת בדינו מאנשי כנסת הגדולה: כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער... אמר רב אשי: כל ויהי - איכא הכי, ואיכא הכי. ויהי בימי אינו אלא לשון צער. חמשה ויהי בימי הווי: ויהי בימי אחשורוש, ויהי בימי שפט השופטים, ויהי בימי אמרפל, ויהי בימי אחז, ויהי בימי יהויקים.

(2) רות רבה פרשה א

א ויהי בימי שפוט השופטים אוי לדור ששפטו את שופטיהם ואוי לדור ששופטיו צריכין להשפט, שנא' (שופטים ב') וגם אל שופטיהם לא שמעו, ומי היו רב אמר ברק ודבורה היו, ריב"ל אמר שמגר ואהוד היו, רב הונא אמר דבורה וברק ויעל היו, שפט חד, שפטים תרין, השפטים תלתא.

(3) משבצות זהב על מגילת רות

ואמר "שפט השפטים" ודרשו "דור ששופט את שופטיו", שלכך היו צריכים את הנהגת המלכות, כי היו חסרים מוראה של מלכות, שבפרשת מינוי המלך נאמר "שום תשים עליך מלך", ודרשו "שתהיה אימתו עליך", שיש למלך רשות להרוג מי שמזלזל בכבודו, ולכן היה דור השופט את שופטיו, וכמו שנאמר בכ"מ בספר שופטים "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה". וכאמור לקמן זו היתה הסיבה ש"ויהי רעב בארץ", וזה היסוד וההכנה למלכות ב"ד.

II. אלימלך ובניו

(4) תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צא עמוד א

אמר רב חנן בר רבא אמר רב: אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי, כולן בני נחשון בן עמינדב הן. מאי קמ"ל? שאפי' מי שיש לו זכות אבות, אינה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ לחוצה לארץ.

(5) מלבי"ם רות פרק א

וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב. באשר היה איש עשיר היה ירא שהעניים יפלו עליו וישללו כל אשר לו, ובכ"ז לא הלך להשתקע רק לגור בשדי מואב עד יעבור זעם וגם לא לגור בעיר וכרך רק בשדי מואב כמתגורר בשדה לפי שעה, וכן הגם שהיה עת רעה ויגון לא יצא משם רק איש אחד לבד ויתר העשירים לא השתתפו בזה לצאת מא"י לח"ל, וגם בני ביתו של אלימלך לא יצאו ברצון כי לא רצו לעזוב ארץ חמדה רק הוא ואשתו ושני בניו שהוא היה העיקר בזה והם היו מוכרחים להמשך אחריו, וכן אמר במדרש הוא עיקר ואשתו טפלה:

(ב) **ושם האיש**. באר שהיה איש הנודע בשם לא לבד הוא כי גם אשתו ובניו היו אנשי שם, והוא טעם אל יציאתו שלכן היה ירא מההמון שיבקשו ממנו שבר רעבון בתיהם, וגם הוא טעם אל העונש שהשיגהו, שלפי שהיה איש גדול הפיל לבן של ישראל בצאתו כמ"ש במד' וגם שהי' חלול השם:

6) משבצות זהב על מגילת רות

וכתבו המפרשים שזה שהיו "דור השופט את שופטיו", הצטרף אצל אלימלך כסיבה נוספת להליכתו, כי לא היתה לו השפעה עליהם שייטיבו את דרכם, ומאידך חשש שהם יבואו לתבוע את הצדקה בתוקף וכאילו מגיע להם, כיון שהם היו סבורים שהשופטים אשמים ברעב וכאמור לעיל. וכידוע שאף הרגיל לתת צדקה, קשה עליו הדבר ביותר כשמחייבים ומכריחים אותו לתת בתור חיוב, שלא בתורת התנדבות וצדקה.

וראה דבר נפלא שכתוב בתוספתא דע"ז (פ"ה ה"ב) "לא יצא אדם לחוצה לארץ וכו', וכן היה רבי שמעון אומר, אלימלך מגדולי הדור ומפרנסי ציבור היה, ועל שיצא לחוצה לארץ, מת הוא ובניו ברעב, והיו כל ישראל קיימין על אדמתן שנאמר (לקמן פ"א פס' י"ט) 'ותהום כל העיר עליהן', מלמד שכל העיר קיימת, ומת הוא ובניו ברעב", ע"כ. וביאור הדברים שמתו ברעב, כי איבדו את כל ממונם כדברי חז"ל עה"פ "וימותו גם שניהם", ולא היה להם ממון כדי לקנות הנצרך להם כדי קיומם, ולא היה מי שירחם עליהם ויפרנס אותם בדוחקם בשדי מואב, ולכן מתו ברעב. ואלו שנשארו ברעב בארץ ישראל התקיימו למרות הרעב, כנראה בזכות הצדקה שהתנדבו בעלי היכולת הצדיקים עבורם.

7) תורה תמימה רות פרק א

(ג) וימת אלימלך - תניא, למה נענש אלימלך, לפי שכשבאו שני רעבון אמר, עכשיו כל ישראל מסבבין פתחי, זה בקופתו וזה בקופתו, עמד וברח לו מפניהם, הדא הוא דכתיב וילך איש מבית לחם יהודה(א) [שם]:

כא) וכתב הרד"ל דאפשר דדרש וילך מבית לחם יהודה שהלך כדי שלא יתן מביתו לחם ליהודה. ויש לרמז זה בפסקי הטעמים שהמלה לחם היא דבוקה בטעם להמלה יהודה ולא להמלה מבית כמו בפסוק ג' ובכ"מ בית לחם:

איש נעמי - [וכי אין אנו יודעין שהוא איש נעמי, ומה ת"ל איש נעמי, אלא] ללמד שאין האיש מת אלא לאשתוכב) [סנהדרין כ"ב ב']:

8) פירוש נחלת יוסף על מגילת רות פרק א פסוק ג

וימת אלימלך איש נעמי - כאן מתחיל העונש, שפגע תחילה בראש המשפחה. את כל עומק האסון של מותו מקפל הכתוב בשתי המלים: "**איש נעמי**". מי הוא שמת? לא גדול הדור ופרנס הדור שהתעתד למלכות, אלא **איש נעמי**. מנהיג שקיוה ללכד עם, נעשה אדם קטן, שאין מיתתו נוגעת עוד אלא לאשתו בלבד, כי לעמו כבר מת קודם. מי שהיה **אלימלך** סיים את חייו בתור **איש נעמי**.

צא וראה מה הפסיד איש זה: אילו עשה מה שהיה מוטל עליו, היה שמו נשאר לנצח בספר הספרים כמי שהשתדל להציל את עם ישראל מרעב. ועתה נחרת שמו כבורח. ויותר מכך, גם מה שביקש להפיק מבריחתו לא עלה בידו. את חייו הוא לא הציל ומת בכך נידח ועזוב. לפי חז"ל הוא גם נידלדל מאוד לפני מותו. לפנינו איפוא תמונה רבת לקח על גדולה אנושית ועל חולשה אנושית: אדם ברום השלבים של הסולם הרוחני והחברתי, ובמקום להוסיף לעלות, הוא צועד ברגע של חולשה לאחור, נופל מטה מטה ואף גורר אחריו את בני ביתו.

9) רות רבה פרשה א
למה נענש אלימלך? ע"י שהפיל לבן של ישראל עליהם.

פירוש המהרז"ו (ר' זאב וולף איינהורן, הורודנא, נפטר ב-1862) על מדרש רבה
שהפיל לבן, שאם היה איש קטן כאחד העם, לא היה נענש, אלא על מה שהיה איש גדול ותלו
בטחונם בו."

10) הרב יעקב מדן, **תקווה ממעמקים** עמ' 22-23
משמעות דברינו, ששני המדרשים (אבצן זה בועז; רות בתו של עגלון), למרות שנחלקו בנוגע
לתקופה שבה אירע המעשה ברות, מסכימים על כך, שאלימלך ומשפחתו לא רק ירדו מן הארץ, אלא
ירדו לארץ אויב. כלוט שירד אל אנשי סדום הרעים והחטאים, ירדו אלימלך ומשפחתו לארצו של
האויב המשעבד את ישראל ולוחץ אותם. הם התחברו לגורם החזק נגד בני עמם שלהם, לעגלון מלך
מואב... מעשה זה לא היה פחות מבגידה. הוא מלמד חובה על משפחת אלימלך ובמקביל מצדיק את
העונש הכבד עליהם. הוא מלמד זכות על אנשי בית לחם, שהתנכרו מלכתחילה לנעמי השבה משדי
מואב, והותירו אותה לרעב ולפרנסה בחשאי מן הלקט בשדה. הוא מלמד זכות על נעמי בועז,
שהתייחסו בבוז ובחשדנות לנערה המואבייה השבה עם נעמי משדה מואב. הוא מלמד זכות גם על
הגואל, שמאס בנערה המואבייה, "האויבת", סירב להקים שם לאח הבוגד, וראה את דרשת ריחוק
המואבים בתורה כסיבה לריחוק טוטלי. הוא גם מעלה על נס את הדרך שנהג בועז ברות ובנעמי ואת
הדרך שהלכו בה אנשי בית לחם באשרם את הנישואים בין בועז לרות ובברכם אותם. הוא נותן
עוצמה חדשה לדרשה הפותחת פתח למואבים לתקן את רשתם - דרשת "מואבי ולא מואבית"....

11) משבצות זהב

לגור בשדי מואב.

^{לגור בשדי מואב}
המואבים היו צרי עין, כמ"ש"כ (דברים כג ה) "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם
ובמים", וגם אלימלך, מצאנו שחז"ל תבעו אותו בדבר זה, כאמור. לכך לא הרגיש
בחסרון זה של המואבים והלך לשם, ונשתקע שם.

וילך איש מבית לחם יהודה.

ע"י בבעל הטורים (שמות כא) עה"פ "וילך איש מבית לווי", כי במסורה וילך איש
מבית לוי וילך איש מבית לחם יהודה, ע"י הליכה זו בא גואל הראשון, וע"י אותה
הליכה יבא גואל האחרון שהוא משיח בן דוד.

הנה גם מעשה יהודה, הוא הגורם לתחילת ביאתה של תמר אם פרין וזרח, והיתה
ע"י ירידת יהודה, כמבואר שם בילקוט, והיתה "ירידה לצורך עליה", התהוות המלכות,
וכן באלימלך, ולכך נרמזו במעשה דאלימלך שמו של יהודה, "וילך איש מבית לחם
יהודה", להורות שזה המעשה המשך וקשור למעשה דיהודה, "וירד יהודה מאת אחיו".
^{לגור בשדי מואב}

12) רות רבה פרשה ב

ר' מאיר היה דורש שמות. ר' יהושע בן קרחא היה דורש שמות. ושם האיש אלימלך - [שהיה אומר], אלי תבוא מלכות.

ושם אשתו נעמי שהיו מעשיה נאים ונעימים.

ושם שני בניו מחלון וכליון מחלון - שנמחו מן העולם. וכליון - שכלו מן העולם.

13) תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צא עמוד ב

כתיב (במגילת רות): מחלון וכליון, וכתיב (בדברי הימים א, ד): יואש ושרף! רב ושמואל, חד אמר: מחלון וכליון שמן, ולמה נקרא שמן (שרף ויואש) מסורת הש"ס: [יואש ושרף]? יואש - שנתיאשו מן הגאולה, שרף - שנתחייבו שריפה למקום; וחד אמר: יואש ושרף שמן, ולמה נקרא שמן מחלון וכליון? מחלון - שעשו גופן חולין, וכליון - שנתחייבו כליה למקום.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף צא עמוד ב

כתיב מחלון וכליון וכתיב יואש ושרף כו'. יואש שנתיאשו מן הגאולה. אביהם לא היה בכלל

זה אבל הם אחרי מות אביהם נתיישבו שם כמ"ש שנשאו להם נשים מואביות וישבו שם כעשר שנים שנתיאשו מן הגאולה ושאמר שנתחייבו שריפה למקום יש לפרשה ע"פ מ"ש לעיל שהיה להן לבקש רחמים על דורן כו' דהיינו לבקש רחמים על דורן בימי שנות הרעב שיפקוד ה' עמו ויתן הקב"ה מי מטר כדרך שמתפללים חסידי כל דור כדמפרש בפ' סדר תעניות אלו והם לא בקשו בזה וע"כ מדה כנגד מדה נתחייבו בשריפת אש ודו"ק:

מחלון שעשו גופן חולין ופרשב"ם חוץ לארץ ארץ טמאה היא עכ"ל אבל א"כ יהיה אביהם גם כן בכלל ויותר נראה לפרש שעשו גופן חולין במה שנשאו להם נשים מואביות נכריות אחרי מות אביהם שעדיין אף רות לא נתגיירה עד שהלכה לא"י עם נעמי כמפורש בהחולץ גם ע"ז אמר שנתחייבו כלייה כמ"ש ולא תתחתן במ וגו' כי יסיר את בנך וגו' והשמידך מהר וק"ל:

14) משבצות זהב

ובילק"ש (רמז תיר), דרש שם מחלון, ע"ש שנמחל לו החטא, ע"כ. וכן הוא בזהר חדש. והביאור הוא, כיון שכאן בסופו של דבר לא נגרם הפסד לעם ישראל, ואדרבה ע"י מעשה זה באה רות לעם ישראל, ולכך נמחל לו החטא. והטעם שנמחל דוקא למחלון, אפשר לומר ע"פ המבואר לקמן בפס"ד (כז"ה "שם האחת ערפה") בשם הקדמונים, דמחלון היה קצת אנוס ע"פ משפחת המלוכה לקחת את רות, אחרי שנשא כליון את ערפה, ולכך זכה שבועז נאל את רות והקים שם למחלון, וממנו יצאה נשמת מלך המשיח, שעליו אמרו חז"ל בנמרא (יומא פו:), שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין

לו ולכל העולם כולו, והיינו שמכניס לכל העולם הרהורי תשובה, לכך נקרא מחלון, ע"ש המחילה שבא ללמד לעולם, וכמשאחז"ל "לא חטא דוד, אלא להורות תשובה לעולם". וכמש"כ (שמואל ב' כג א) "נאם הגבר הקם על", שהקים עולה של תשובה, וכיון דמיוחד לענין זה נקרא שמו על שם המחילה.

III. רות וערפה: רגע הבחירה

15) רות רבה פרשה ב

שם האחת ערפה שהפכה עורף לחמותה.

ושם השנית רות שראתה דברי חמותה. ר' ביבי בשם ר' ראובן, רות וערפה בנותיו של עגלון היו... .

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז עמוד ב

רות - מאי רות? אמר רבי יוחנן: שזכתה ויצא ממנה דוד שריוהו להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות.

ילקוט שמעוני תר

ושם השנית רות, שהיתה מרתתת מן העבירה.

16) Yael Ziegler, RUTH: From Alienation to Monarchy, Maggid Books p.166

Midrashic etymologies of Ruth's name have yielded three different aspects of Ruth's persona: Ruth, the progenitor of David; Ruth, the compassionate and sensitive friend; and Ruth, the G-d-fearing woman. If we combine these different aspects into one persona, a composite picture emerges, a resplendent portrait of an extraordinary figure whose birth presages the monarchy and the attendant social and religious rejuvenation of the Nation of Israel: Ruth, the Matriarch of Monarchy.

17) משבצות זהב

ו. ותקם היא וכלתיה ותשב משדי מואב וגוי.

כל פרט וכל צעד נמנה לעצמו, "ותקם" "ותשב", ושוב בפסוק הבא "ותצא" ואח"כ "ותלכנה בדרך", כי מחמת הקושי שהיה להם היתה חשיבות לכל תנועה והתקדמות.

18) מכתב מאלהו כרך ג עמ' 159

הקב"ה אמר למשה שלא להלחם בעמון ומואב, ועי' רש"י שם: "ב' פרידות טובות יש לי להוציא מהם... רות... ונעמה...". וקשה, פרידות טובות נשמות קדושות עליונות הראויות לבנות את מלכות בית דוד ומלך המשיח, למה הורידן הקב"ה בעמון ומואב? אבל האמת, כי השי"ת יודע אשר לקנות האמיצות הנדרשת למלכות בית דוד א"א אלא מתוך היות הצדיק מתחילה בין עם שקוע בטומאה.

וכן בגאולה העתידה: "אין ב"ד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב." למה? אם בכולו חייב יכול לבוא למה לא יבוא גם לממוצע? אבל הענין, דכולו חייב אם אך יחזור בתשובה אז בתשובתו דחיפה עצומה מאד ועולה בה למעלה מאד מאחר שרואה עד היכן הגיע בהתחברותו אל הרע אשר הורידו אל קצה האחרון של תהום השפלות, משא"כ הממוצע לא יראה את הרע בכל הקפו גם בשעת התשובה.

19) תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מב עמוד ב

ויפלו ביד דוד וביד עבדיו - דכתיב: ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה, אמר רבי יצחק, אמר הקדוש ברוך הוא: יבואו בני הנשוקה ויפלו ביד בני הדבוקה. דרש רבא: בשכר ארבע דמעות שהורידה ערפה על חמותה - זכתה ויצאו ממנה ארבעה גבורים, שנאמר: ותשאנה קולן ותבכינה עוד.

20) RUTH: From Alienation to Monarchy, by Yael Ziegler, Maggid Books pp. 154-155

Ruth's adamant choice to remain with Naomi is perplexing. What are Ruth's motivations? What distinguishes Ruth from Orpah in this narrative?

The actual moment of individuation, in which Ruth and Orpah diverge, occurs in Ruth 1:14: "And they lifted up their voices, and they cried again. And Orpah kissed her mother-in-law, but Ruth cleaved to her."

The women initially differentiate themselves with an action rather than words. Orpah offers a kiss to her mother-in-law (*vafishak*), a perfunctory gesture of farewell.³ Orpah's kiss signals her accession to Naomi's desire to part ways, expressed by Naomi's own kiss of farewell in Ruth 1:9. Ruth, however, cleaves to Naomi (*daveka bah*), an action that is unexpected and unprecedented by any act of Naomi. This furthermore signals Ruth's refusal to accede to Naomi's instructions. A midrash regards these gestures as indicative of the very essence of each woman, labeling each woman in accordance with her action: "R. Isaac said: Said the Holy One, Blessed Be He: Let the sons of the one who kisses (*benei haneshekka*) come and fall into the hands of the sons of the one who cleaves (*benei hadevuka*)" (Sota 42b).⁴

The verb *davak* is used three more times to modify Ruth in the book: Boaz graciously instructs Ruth to cleave to his maidens (2:8), and Ruth excitedly repeats (2:21) and accepts (2:23) his offer. Boaz's offer may be considered a reward for Ruth's behavior *vis-à-vis* Naomi and a recognition that this verb characterizes Ruth's persona. Ruth is a *davuka*, a woman who knows how to fasten herself to another person.

What does it mean to be a *davuka*? The act of cleaving to another is the very opposite of selfishness. Individualistic behavior entails looking out for oneself, regarding one's own interests as paramount even when it undermines the needs of the Other. This attitude prevails during the period of the judges, in which tribalism and individualism eclipse any

2. Prior to this verse, all of the actions of Ruth and Orpah appear in plural form, as they act in unison.

3. A kiss can connote affection (e.g., Gen. 27:27) and even occasionally deep emotion (e.g., Gen. 45:15; 50:1). Often, however, it is simply an expression of greeting (e.g., Ex. 4:27; 18:7) or farewell (e.g., Gen. 32:1; 11 Sam. 20:19).

4. This midrash is referring to the renowned battle between David (who is descended from Ruth) and Goliath (who, according to this tradition, is descended from Orpah).

possibility of national unity.⁵ Ruth's unprecedented act of attaching herself to another is an important step in beginning the renovation of society so sorely needed at this juncture.

Significantly, the word *davak* appears frequently in the context of a person's relationship with God (Deut. 4:4; 10:20; 11:22; 30:20; Josh. 22:5; 23:8; Jer. 13:11).⁶ This word is also used to portray the ideal nature of the relationship between husband and wife (Gen. 2:24).⁷ Taken together, these examples suggest that this verb connotes an all-encompassing connection, a relationship characterized by identification, in which one party embraces the totality of the Other, utterly and completely. There is something illogical in this type of relationship, in which one's own ego, one's I-awareness, is subsumed by concern for the Other. This description accurately depicts Ruth's unusual relationship with Naomi, in which her decision to remain with her mother-in-law undermines her own self-interest.⁸

RUTH'S DEVOTION TO NAOMI

Ruth proffers no reason for her choice to go to Bethlehem. She simply declares her resolute and unequivocal decision to remain steadfastly

5. Aviva Zornberg, "The Concealed Alternative," in *Reading Ruth*, ed. J. A. Kates and G. Twersky Reimer (New York: Ballantine Books, 1994), 71, observes that Elimelech's initial act is defined by what she terms "sterile individualism," as modified by the singular verb *vayvelekh*.

6. The word *davak* also appears often in the similar but directly opposite sense of cleaving to idolatrous nations (e.g., Josh. 23:12; 1 Kings 11:2).

7. "Therefore shall a man leave (*yatazav*) his father and his mother and cleave (*davak*) to his wife, and they shall be as one flesh." Boaz's later description of Ruth's actions strengthens this linguistic parallel: "And you left (*yataazv*) your father and your mother, and the land of your birthplace, and you went to a nation that you did not know" (Ruth 2:11). One simple explanation for the parallel between Ruth and the verse in Genesis is that Ruth abandons all prospects for marriage when she leaves her parents to cleave to her despondent mother-in-law.

8. There is only one other case in Tanakh in which the verb *davak* describes the relationship between two named individuals. Oddly, it is the story of Shekhem's love for Dina (Gen. 34:13): "And his soul cleaved to Dina, the daughter of Jacob." This may suggest a particularly passionate, overwhelming love. (See also 11 Sam. 20:2.) A striking midrashic reading (Genesis Rabba 80:7) maintains that we learn from Shekhem's love for Dina the nature of the love between God and His people, an idea that correlates well with the ideas presented below.

ואפשר גם לכבד באופן זה, ועפ"י יתבאר מה שאמרו בגמ' (סוטה מב) "אמר רבי יצחק אמר הקב"ה יבואו בני הנשוקה ויפלו ביד בני הדבוקה". דהנשיקה של פרישות היא הערכה וכבוד מצד אחד לדבר שנפרדים ממנו, אבל יחד עם כל ההערכה הוא חושב שאין הדבר עבורו, שלמרות שידוע אמיתות הדבר, עם כל זה אין לו הכח והרצון לקבל העול עליו. וענין "בני הדבוקה" הוא בהיפך לנמרי, שלמרות הידיעה הברורה של כל הקשיים שיש בדרך זו, למרות הכל אינו יכול לפרוש ממנה, וזה ענין "דביקות" שאינו יכול לפרוש מן הדבר למרות כל הקשיים שבו, וזו התקשרות ודביקות כזו לאמת, שבלעדיה אין לו היים. ורואים בזה דבר נפלא, דהנה ערפה מחמת שדאגה לעתיד שלה, והחשש מפני הקשיים שיעמדו בפניה, לבוא לעם ישראל כגיורת שאפילו אסורה לבוא בקהל, לכך הפנתה עורף וחזרה בה מרצונה להתגייר, ורות באה בלא חשבונות, למרות שלא היה נראה שיש לה סיכוי לבוא למעמד הגון ומכובד להיות כשרה בקהל ובכ"ז "דבקה", ובסוף החשבון נפלו בניה של "הנשוקה" בידי בני "הדבוקה", שדוקא לרות היה עמידה ועתיד, ובניה של ערפה נפלו בידי בניה של רות, שמי שעומד בניסיון במס"ג, לא מפסיד בסופו של דבר, ולהיפך שדוקא הוא המרוויח.

IV. בועז

(22) תיקוני זוהר תקונא תלתין וחד
דאיהו בועז ב"ו ע"ז תקיף על יצריה

רות רבה (וילנא) פרשה ה
ר' פנחס בר חמא בועז גדול הדור היה

מלבי"ם רות פרק ב

והוא בעצמו היה איש גבור חיל שכבר בארתי (בפ' יתרו י"ח כ"ה) ששם אנשי חיל כולל כל המדות הטובות ובכללם הנדיבות ושנאת הבצע, והיה איש גדול נודע בשם שעז"א ושמו בועז וא"כ בודאי לא היה מעלים עינו משאר בשרו:

רמב"ן שמות פרשת יתרו פרק יח

(כא) וטעם אנשי חיל - אנשים ראויים להנהיג עם גדול, כי כל קבוץ ואוסף יקרא חיל, ואינו ביוצאי צבא המלחמה בלבד, וכן חיל גדול מאד (יחזקאל לז י), ובארבה, חילי הגדול (יואל ב כה), ובממון, כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח יז), ישאו על כתף עירים חיליהם (ישעיה ל ו), ובפירות, תאנה וגפן נתנו חילם (יואל ב כב). והנה יקרא איש חיל במשפטים, החכם הזריז והישר. ובמלחמה. הגבור הזריז היודע מערכות המלחמה, ותקרא גם כן האשה אשת חיל (משלי לא י) בהיותה זריזה ויודעת בהנהגת הבית:

(23) משבצות זהב

ויאמר לקוצרים הי עמכם ויאמרו לו יברכך ה'.

בועז תיקן שאילת שלום בשם, (משנה ברכות נה), ז"א שהמשיך אפשרות להרגיש בכל מעשה אדם, ובכל פעולותיו, שהם רצון ה' ותלויים בעזרת ה' ובברכתו, ע"ד "כל מעשיך יהיו לשם שמים", ועי"ז אפשר לשאול בשלום חברו בה, ואין כאן הזכרת שם שמים לבטלה, כ"א התקרבות העלאת והרמת מעשי האדם אל הקב"ה.

דהנה נאמר "ואהבת לרעך כמוך אני ה'", ז"א שזה הרצון של השי"ת שיהיה שלום ושלוה ואהבה בין אדם לחבירו, וזה היסוד של "שאלת שלום בשם", כי ע"י השלום והחיבור שבין אדם לחבירו יש השראת השכינה בישראל.

24) מלבי"ם רות פרק ב

ויקר מקרה, המקרה הוא דבר שאינו מחויב מסבת הרגילות, ויספר הכתוב שהגם שנראה שמה שבאת אל שדה הזה דוקא הוא מקרה גמור, באמת היא מקרה, ר"ל מקרה מיוחד לצרכה, ולפ"ז היה מקרה השגחיית כי בעינינים שירצה ה' להוציא ענין כולל לתועלת הכלל שם תלזה ההשגחה אל מעשים המקריים, כמ"ש אליעזר הקרה נא לפני היום, שרצה בזה שלא ימתין ה' עד יקדמו הסבות הממציאות והמחייבות את הדבר רק שיבא הדבר בדרך מקרה בלתי נתלה מסבות ממציאות ומחייבות אותו, וכן יאמר שהמקרה הזה היה השגחיי והיה מקרה מכוון לצרכה, שה' הזמין שהשדה שתבוא בו ראשונה ושתבחר ללקט שם יהיה השדה אשר לבועז וזה סבב ה' בעבור שבועז היה ממשפחת אלימלך, והיה מוכן להיות הגואל וליבמה שתצא מזה מלכות בית דוד:

והנה בועז בא, כ"מ שנאמר והנה מורה דבר חדש, שבועז לא היה רגיל לבא אל השדה והיה גם זה מקרה חדש בהשגחת ה' שבועז בא מבית לחם, ויאמר לקוצרים ה' עמכם, חז"ל אמרו שבועז ובית דינו תקנו שיהיו שואלים שלום חברו בשם, והיה בעצת הסנהדרין כמ"ש בברכות (דף סג) וכי תימא בועז מדעתא דנפשיה עביד וכו' כי אין להזכיר ש"ש לבטלה וכמ"ש בספרא (ויקרא סי' יד) דלא לימא לה' קרבן וכו', אך בראותם אז שהי' ביניהם גזל משפט וצדק וגם אל שופטיהם לא שמעו כמ"ש ויהי בימי שפוט השופטים, וכאשר נתמנה בועז לשופט תקן שיהיו שואלים שלום חברו בשם, לקבוע בלבם כי ה' משמים משקיף עליהם ועל שלומם, ושלום הקבוץ משתתף עם השגחת ה' עד שה' הנקרא שלום משתתף עם שלום שבין אדם לחברו, וגם התעוררות שישוו ה' לנגדם תמיד וגם בדברים שבינם לבין רעיהם ודרישת שלומם וטובתם, ועז"א והנה בועז בא מבית לחם שמספר שנעשה דבר חדש בבית לחם במושב הזקנים שע"ז מורה מלת והנה, ובעז בא משם בדבר החדש שאמר לקוצרים ה' עמכם, ועפ"ז הזכירו גם הם ש"ש שיברכהו ה', וכמ"ש ולא אמרו העוברים ברכת ה' עליכם וכו' וכמ"ש פ' שם:

25) פירוש נחלת יוסף על מגילת רות, הקדמה

יוצא לנו מכל הדברים שבתקופת השופטים, הגיע ישראל עד עברי פי פחת, והתוצאה של המעשים המסופרים במגילה היא שעם ישראל חזר ונתעלה מירידתה, ובמקום "הגבורים הירודים" (מדרש) של ימי שפוט השופטים שבהם פותחת מגילתנו, היא מסיימת בלידתו של עובד אבי ישי אבי דוד, האיש שביצר את תקומתו של עם ישראל לדור ולדורות, כמו שאנו אומרים, דוד מלך ישראל חי וקיים. מגילת רות היא הסיכום הנבואי של תקופת השופטים והשער לתשועת ישראל על ידי גזע ישי והנצר אשר יפרה משרשיו.